

2015:204

ANTIKNVARISK MEDVERKAN

SUNDS KYRKOGRD

REPARATION AV KYRKOGRDSMUR

SUNDS KYRKOGRD
SUNDS SOCKEN
YDRE KOMMUN
ÖSTERGÖTLANDS LÄN

ANITA LÖFGREN EK

Bakgrund

Basfakta om objektet

Beskrivning och historik

Kyrkan med omgivande kyrkogård ligger i norra delen av det gamla sockencentrat Sund. Kyrkogården har genom utvidgningar fått en rektangulär utsträckning i väst/östlig riktning. En stenkyrka uppfördes troligen på 1200-talet men dess byggnadshistorik är oklar. Vid en brand år 1660 lämnades endast murarna kvar men kyrkan återuppbyggdes inom kort. År 1794 uppfördes en ny kyrka på samma plats som den gamla efter ritningar i nyklassicistisk stil upprättade av Casper Seurling.

Kyrkogården har sedan medeltiden vuxit fram runt den medeltida kyrkan. En bogårdsmur av timmer brandhärjades tillsammans med klocktornet och kyrkboden 1660.

Kyrkogårdens äldsta del utgörs av området runt kyrkan, enligt tillgänglig gravkarta dagens kvarter A och B (C?). Kvarter D och E lades ut 1865 och kallades då nya kyrkogården, idag är det mellankyrkogården. Det finns ett fåtal gravvårdar från slutet av 1800-talet i kvarter E med den äldsta från 1881, i övrigt är det en stor del vårdar från 1920-talet.

Flygfoto över Sunds kyrka 1966. Den äldsta kyrkogårdsdelen ligger närmast och söder om kyrkan. Det ljusare partiet i öster är mellankyrkogården och den nedre kyrkogården ligger längst i öster. Söder om kyrkogårdsmuren ligger det område som senare blir nya kyrkogården.

I november 1944 invigdes en ny kyrkogårdsdelen, dagens kvarter F, G, H, K och L, längst öster om kyrkan, nedre kyrkogården. Söder om kyrkogårdsmuren ligger den senast utvidgade delen, nya kyrkogården.

Länsstyrelsen lämnade tillstånd 1996-01-02 att anlägga minneslund i björkbacken söder om den ursprungliga kyrkogården och väster om den senaste kyrkogårdsutvidgningen.

Den aktuella mursträckningen hör till övre- och mellankyrkogårdens södra mur, som är en ca 0,8-1,5 meter hög kallmurad stödmur av ca 0,3-0,5 meter stor gråsten.

T v: Sunds kyrka från nordväst. T h: södra kyrkogårdsmuren från sydväst. Foto Östergötlands museum 2006.

Tidigare kända renoveringsarbeten

Troligen är muren omlagd mitt på sydvästra sidan.

Kulturhistorisk bedömning

Sunds kyrka och kyrkogård med murar, grindar och trädkrans bildar tillsammans med f d skola, tiondebod och kyrkstallar en väl sammanhållen miljö med mycket höga kulturhistoriska värden. Sunds kyrkby blev tidigt ett administrativt centrum i Ydre och dess innehållsrika och välbevarade karaktär utgör ett område av riksintresse för kulturmiljövården. När det gäller kyrkogårdens omgärdning har murar, grindar och trädkrans tillkommit vid olika tider och speglar kyrkogårdens olika faser. Grindarna i väster är samkomponerade med kyrkobyggnaden.

Basfakta om projektet

Fastighetsägare/beställare

Ydre kyrkliga samfällighet, Ydregatan 19, 570 60 Ydre

Bidrag

Kyrkoantikvarisk ersättning.

Tillstånd från länsstyrelsen

Tillståndsansökan inlämnad till Länsstyrelsen. Arbetet påbörjades innan beslut lämnats.

Östergötlands museums yttrande

-

Tidsperiod

2014

Problembild / skadebild

Ett parti av muren buktade ut och en grop hade bildats vid murkrönet. En bit av mursträckningen spärrades av.

En grop har bildats på murkrönet och området har spärrats av.

Målsättning med projektet

Reparation av muren med bibehållande av murpartiets karaktär.

Arbetsbeskrivning

En kortfattad åtgärdsbeskrivning ingick i tillståndsansökan till länsstyrelsen, daterad 2013-07-15.

Resultat

Fotografier före (ovan) och efter (nedan) omläggning. Stenarna ligger till största delen i samma läge och skolningen har kompletterats.

Genomförda arbeten

En mursträcka på ca 20 meter åtgärdades. Yttermanteln plockades ner och en del jord bakom muren schaktades bort, en fiberduk lades in som isolering mot jorden, singel fylldes på och yttermanteln plockades upp igen och skolades. Fiberduk lades på murkrönet och marken återställdes. Åtgärderna motsvarar den arbetsbeskrivning som lämnades in till länsstyrelsen i samband med tillståndsansökan. Reparationen berör en sträcka av ca 20 m på den södra kyrkogårdsmuren.

Uppföljning

Eventuella avvikelser från länsstyrelsens beslut

-

Byggnadshistoriska iakttagelser eller erfarenheter gjorda under arbetet

Västra delen av den åtgärdade sträckan verkade enligt entreprenören äldre och står väldigt ytligt. Det låg inga stenar under markytan, vilket det däremot gjorde i den östra delen.

Den västra delen av mursträckningen saknar stenar under markytan. Man ser även att de båda partierna är lagda på olika sätt. Antingen tyder det på att underhållet har skötts av två olika byar/rotar eller att muren har reparerats.

Godkännande/slutbesiktning

Arbetet kan godkännas ur antikvarisk synpunkt.

Medverkande i projektet

Entreprenörer

Ydrefors Byggnads.

Antikvarisk medverkan

Östergötlands museum genom antikvarie Anita Löfgren Ek.

Övrigt

Antikvariska kontroller / besiktningar

Besiktning i samband med annat ärende 2013-11-21, slutbesiktning 2014-10-21.

Fotodokumentation

Digital fotodokumentation förvaras på Östergötlands museum. Foto där inget annat anges: Anita Löfgren Ek, Östergötlands museum. 2014.

Källor

Östergötlands länsmuseum. Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering 2006. Sunds kyrkogård.

Östergötlands museums topografiska arkiv.

Övrigt

-

Tekniska uppgifter

Lokal

Socken/stad

Kommun

Län och landskap

Östergötland

Ekonomiska kartans blad

Typ av uppdrag

Antikvarisk medverkan

Öm dnr

Öm projektnr

Lst dnr

Uppdragsgivare

Bidrag

Kyrkoantikvarisk ersättning

Byggnadsantikvarie

Foto

Fältarbetstid

Anita Löfgren Ek

Östergötlands museum

Ev dokumentationsmaterial förvaras på Östergötlands museum.

2015:204